

b. Rechtspraak rechtspositie gedetineerden

B. Pieters, J.P. Balkema, B.C.M. Raes, F. Koenraad, datum 15-05-2008

Datum

15-05-2008

Auteur

B. Pieters, J.P. Balkema, B.C.M. Raes, F. Koenraad

Vakgebied(en)

Strafrecht algemeen (V)

1 Interne rechtspositie

Weigering medewerking aan plaatsing in een meerpersoonscel

In een tweetal uitspraken is het beklag gericht tegen de disciplinaire straf die was opgelegd wegens de weigering mee te werken aan de plaatsing op een meerpersoonscel. Allereerst een zaak waarin de beklagcommissie kennelijk tot uitgangspunt genomen heeft dat, indien een gedetineerde in verband met de weigering om mee te werken aan een dergelijke plaatsing gedurende één maand in een afzonderings- dan wel een strafcel heeft verbleven, dit gelijkgesteld moet worden met drie maanden verblijf op een meerpersoonscel en dat de gedetineerde in dat geval op een éénpersoonscel dient te worden geplaatst. De BC overweegt in dezen dat een dergelijk uitgangspunt niet houdbaar is, nu dit immers tot gevolg zou hebben dat een gedetineerde in voorkomende gevallen de keuzemogelijkheid geboden wordt tussen een drie maanden durend verblijf in een meerpersoonscel enerzijds en een verblijf in een straf- of afzonderingscel voor de duur van één maand anderzijds. Die keuzevrijheid verdraagt zich volgens de BC niet met het (wettelijk) uitgangspunt dat gedetineerden in een meerpersoonscel worden geplaatst, tenzij er sprake is van één of meer contra-indicaties voor een dergelijk verblijf. De directeur dient derhalve een belangenafweging te maken bij zijn beslissing om een gedetineerde al dan niet te plaatsen in een meerpersoonscel. Ter nadere overweging, stelt de BC dat in het geval van klager - mede gelet op diens specifieke detentieachtergrond - op zich gereede twijfel bestaat omtrent zijn geschiktheid voor plaatsing in een meerpersoonscel en dat het daarom aanbeveling verdient om nader advies (van het PSC) te vragen omtrent klagers geschiktheid voor een dergelijke plaatsing. (BC 7 september 2007, 07/1390/GA)

In een vergelijkbare zaak zijn door klager verschillende gronden genoemd die duiden op contra-indicaties om hem op een meerpersoonscel te plaatsen. De BC is van oordeel dat het in de rede lag om hiernaar een onderzoek in te stellen, te meer omdat klager een langgestrafte is, die nog gedurende lange tijd gedetineerd zal zijn, en er in voorgaande inrichtingen sprake was van een contra-indicatie voor verblijf in een meerpersoonscel. Voorts is de BC van oordeel dat de eerste beslissing om klager veertien dagen opsluiting in een strafcel op te leggen, die overigens in dit beroep niet aan de orde is, in verband met zijn weigering om op een meerpersoonscel te verblijven nog niet als onredelijk of onbillijk kon worden aangemerkt. Nu er echter nadien geen nader onderzoek is ingesteld naar de contra-indicaties, kunnen de daarop volgende beslissingen om klager telkens een disciplinaire straf van veertien dagen opsluiting in de strafcel op te leggen, niet als redelijk of billijk worden aangemerkt. Klagers beroep wordt derhalve gegrond verklaard. Aan klager, die gesteld heeft dat hij na de eerste beslissing nog acht weken in de strafcel heeft verbleven, hetgeen door de directeur niet is betwist, wordt een tegemoetkoming toegekend van € 50,-. Net als in bovengenoemde uitspraak, geeft de BC nog een nadere overweging mee omtrent de te maken belangenafweging. In onderhavig geval dient de studie van klager (tijdens de avond en nacht) volgens de BC een rol te spelen. (BC 21 december 2007, 07/2182/GA en 07/2308/GA)

Financiële tegemoetkoming schriftelijke studie gedetineerden

De BC stelt vast dat aan klaagster eerder door de directeur een tegemoetkoming in de kosten van een door haar gevolgde studie is toegekend. Die vergoeding is gebaseerd op de circulaire van 20 juni 1988 (nr. 361/388) m.b.t. schriftelijke studies van gedetineerden. Nu in die circulaire niet staat vermeld hoe te handelen bij meerjarige studies, behoeft dit nadere invulling. Enerzijds moet daarbij rekening gehouden worden met het belang van de gedetineerde bij (financiële) zekerheid over de mogelijkheid om de studie daadwerkelijk af te kunnen maken, terwijl anderzijds het belang van de directeur t.a.v. een verantwoorde financiële huishouding aandacht verdient. Naar het oordeel van de BC kan in gevallen als deze van de gedetineerde worden verwacht dat deze jaarlijks een verlengingsverzoek indient voor het verkrijgen van een tegemoetkoming in de studiekosten. De eerste toekenning is een voorwaardelijke toekenning van de verzochte vergoeding voor de totale studieduur, waarbij de voorwaardelijkheid wordt bepaald door objectiveerbare criteria als de door de gedetineerde in de studie behaalde resultaten en studievoortgang. Indien aan die criteria wordt voldaan, is er geen

aanleiding om de vergoeding niet langer te verstrekken, tenzij de regels ten aanzien van de verstrekking wijzigen. (BC 1 oktober 2007, 07/1471/GA)

In een andere zaak over de bovengenoemde circulaire gaat het om de in onderdeel 2 van de circulaire opgenomen weigeringsgrond 'het beschikken over voldoende eigen middelen'. Ter zitting heeft klager verklaard dat er €400,- op zijn rekening-courant staat en dat hij in de inrichting €42,- per week verdient. Naar het oordeel van de BC kunnen uit die verdiensten de kosten van de studie redelijkerwijze worden bestreden. Voorts is klager vooraf op de hoogte gesteld van het feit dat hij de studie zelf diende te betalen en heeft hij daarvoor een eenmalige machtiging van €400,- getekend. Gelet hierop is de weigering van de directeur om klager een financiële tegemoetkoming in de studiekosten toe te kennen, niet onredelijk of onbillijk, nu klager over voldoende financiële middelen beschikt om de studiekosten zelf te betalen. (BC 18 juli 2007, 07/0296/GA)

Verantwoordelijkheid voor voorwerpen op cel

In beginsel is de gedetineerde zelf verantwoordelijk voor de voorwerpen die hij in de inrichting onder zich heeft. Onder bijzondere omstandigheden kan deze verantwoordelijkheid overgaan op de directeur. De BC is van oordeel dat in casu van laatstgenoemde situatie sprake is. Klager verbleef op een tweepersoonscel. Vanwege een incident werd hij op een afzonderingscel geplaatst, zonder dat hij in de gelegenheid was gesteld goederen op zijn cel in een afsluitbare kast te plaatsen dan wel af te geven. Aannemelijk is dat klager gevraagd heeft de schoenen van zijn cel te halen en daarbij heeft medegedeeld dat hij een conflict had met zijn celgenoot. Toen hij na vijf dagen terug mocht naar zijn cel, maakte klager melding van de vermissing van zijn schoenen. Onder deze omstandigheden wordt klager niet zelf verantwoordelijk gehouden voor de vermissing van zijn schoenen. (BC 19 november 2007, 07/1731/GA)

Mediacontact

Door klager is aan de directeur verzocht om in contact te mogen treden met vertegenwoordigers van de pers. Nadat de directeur het verzoek heeft voorgelegd aan de persvoorlichter van DJI en de advocaat-generaal, heeft de directeur het verzoek afgewezen op de grond dat beiden negatief adviseerden. Contacten tussen gedetineerden (en directeurs) en vertegenwoordigers van de pers worden in de eerste plaats beheerst door art. 40 Pbw, waarin de toestemmingsbevoegdheid van de directeur is neergelegd, indien het contact zich verdraagt met de navolgende belangen:

a. de handhaving van de orde of de veiligheid in de inrichting; b. de bescherming van de openbare orde en de goede zeden; c. de bescherming van de rechten en vrijheden van anderen dan de gedetineerde; d. de voorkoming of opsporing van strafbare feiten. Met het oog op de bescherming van voormelde belangen kan de directeur aan de toegang van een vertegenwoordiger van de media tot de inrichting voorwaarden verbinden lid 2). Voorts is de procedure t.a.v. contacten met de media nader uitgewerkt in de Circulaire contacten tussen gedetineerden/directeurs en de media (d.d. 18 juni 1999, nr. 761025/99/DJI) (verder: de Circulaire). Hierin staat - voor zover in dit kader van belang - vermeld:

'(...) Alvorens hierop [het verzoek, Struijk] te beslissen, wordt het verzoek door u altijd aan de persvoorlichter van de Dienst Justitiële Inrichtingen (DJI) ter beoordeling voorgelegd indien:

- 1. het onderwerp betrekking heeft op (verdenking van) het plegen van een delict door de gedetineerde of diens (lopende) strafprocedure; of
- 2. de gedetineerde verdacht wordt van of veroordeeld is wegens een gewelds- of zedendelict; of
- 3. het een vreemdeling betreft in afwachting van (een beslissing tot al dan niet) uitzetting; of
- 4. het onderwerp (in)direct betrekking heeft op een beleidsterrein van het Ministerie van Justitie; of
- 5. het opvattingen betreft van bewindslieden; of
- 6. het werkzaamheden of opvattingen betreft van ambtenaren van het (kern)departement van het Ministerie van Justitie of van het hoofdkantoor van DJI; of
- 7. het ernstige incidenten betreft zoals gijzelingen, suicides en ontsnappingen; of
- 8. het onderwerp een 'landelijke uitstraling' heeft.

Indien er toestemming wordt verleend, dient u een schriftelijke overeenkomst te sluiten met de vertegenwoordiger van de media (...).

De BC stelt dat de directeur - na de in de Circulaire vermelde adviezen te hebben opgevraagd - een eigen bevoegdheid heeft om al dan niet toestemming te geven voor een contact met de media. In dit geval diende de directeur daartoe een belangenafweging te maken tussen de belangen van de gedetineerde bij dat contact en de (eventueel) negatieve adviezen van de persvoorlichter en de advocaat-generaal. De directeur heeft beslist op mondelinge informatie. Teneinde de zwaarte hiervan te toetsen, is hem verzocht om die informatie alsnog schriftelijk aan te leveren. Hieruit komt naar voren dat de persvoorlichter met name heeft aangegeven dat het advies van de advocaat-generaal aansluit op de betreffende wettelijke regeling. Van een negatief advies van de persvoorlichter is derhalve geen sprake. In het advies van de advocaat-generaal wordt benadrukt dat het openbaar ministerie geen verbod kan opleggen ten aanzien van dergelijke contacten. Voorts wordt gesteld dat er nog een drietal gerechtelijke procedures jegens klager loopt, waarvan volgens de advocaat-generaal met name het revisieverzoek en het hoger beroep tegen een ontnemingsbeslissing, in de weg staan aan een interview met

klager. Gezien de bewijstechnische aspecten lijkt het hem geen goede zaak als klager zijn visie hierop in de pers in plaats van in de rechtszaal naar voren zou brengen.

De vraag die vervolgens beantwoording verdient, is of het standpunt van de advocaat-generaal een afwijzing van het verzoek van klager kan rechtvaardigen, of dat de directeur - bij afweging van alle in aanmerking komende belangen - tot een andere beslissing had moeten komen. Naar het oordeel van de BC is dat laatste het geval. De advocaat-generaal heeft geen dermate overwegende bezwaren naar voren gebracht tegen het gevraagde perscontact, dat op grond daarvan een totaal verbod voor een dergelijk contact gerechtvaardigd was. Veeleer had het voor de hand gelegen om aan het contact een aantal voorwaarden te verbinden, waardoor kan worden gewaarborgd dat de tegen klager aanhangig zijnde (strafrechtelijke) procedures niet onaanvaardbaar worden doorkruist. (BC 12 november 2007, 07/0943/GA)

Opmerking verdient, dat een week na bovenstaande uitspraak Kamervragen zijn gesteld aangaande het contact tussen gedetineerden en de media (*Handelingen II* 2007/2008, 878, p. 1875-1876). Aanleiding hiervoor was het op 16 november 2007 verschenen artikel 'Veroordeelden zijn vrijwel monddood', in BN DeStem.

Stelselmatig visiteren na afloop van advocatenbezoek

Op grond van art. 29 Pbw geldt in de locatie Lelystad het beleid dat er na een bezoek altijd wordt gevisiteerd. Dit ter voorkoming van de invoer van contrabande. De directeur ziet geen aanleiding om voor ambtelijk bezoek een uitzondering te maken op het visitatiebeleid. Het beklag is kennelijk hiertegen gericht. De BC is van oordeel dat de stelselmatige visitatie na het bezoek van de advocaat een onevenredig zware belasting voor klager vormt ten opzichte van het doel dat de directeur voor ogen staat, namelijk voorkoming van invoer van contrabande. Zij neemt hierbij in overweging de bijzondere, bij wet geregelde positie die de advocaat inneemt, alsmede het feit dat in de inrichting nog nooit contrabande is aangetroffen na advocatenbezoek. (BC 4 januari 2008, 07/2452/GA)

Goede bejegening van gedetineerden

Het beklag is gericht tegen de gang van zaken bij klagers overbrenging naar de isoleerafdeling. De BC refereert allereerst uitdrukkelijk aan een begrip dat (thans) een belangrijk aandachtspunt betreft van de RSJ: een 'goede bejegening' van gedetineerden. In het kader van genoemd begrip hecht de RSJ en dus ook de BC uit deze Raad, aan een deugdelijke en concrete verantwoording van de gang van zaken en een duidelijke vastlegging daarvan. Dat geldt met name in geval er ingrijpende bevoegdheden worden toegepast. Het beginsel krijgt bijzondere betekenis in een geval als het onderhavige, waarin de BC de eerdere behandeling van het beroep heeft aangehouden teneinde een dergelijke verantwoording te doen opstellen.

In het onderhavige geval is niet aan de eisen van een deugdelijke en concrete verantwoording voldaan. De BC stelt vast dat eerst na lang aandringen vijf verklaringen van betrokken IBT-ers zijn overgelegd. Deze zijn identiek, afgezien van naam, datum en handtekening. Van een door de betrokkenen in eigen bewoordingen opgestelde verklaring omtrent de toedracht, of er nu bijzonderheden te melden waren of niet, is in het geheel geen sprake. De, naar ter zitting bleek, door de directeur aan de secretaresse gedicteerde en later door IBT-ers ondertekende, verklaringen doen geen recht aan het belang van de waarheidsvinding. Er is echter wel naar waarheid getekend voor de verklaring dat er geen sprake is geweest van het betasten van geslachtsdelen, noch van het voelen rond of in de anus. Deze vijf ontkennende verklaringen, ofschoon niet aan te merken als persoonlijk opgestelde bevindingen, staan daarmee lijnrecht tegenover de enkele belastende verklaring van klager. De beschuldigingen van klager zijn hiermee onvoldoende komen vast te staan. (BC 2 januari 2008, 07/2070/GA en 07/2073/GA)

S. Struijk

2. Plaatsing en overplaatsing

Bewaring in kader van Faillissementswet(Fw)

Op grond van artikel 7, derde lid aanhef en onderdeel 9, Pm, betreft de sefu bij zijn beslissing om een gedetineerde in staat te stellen deel te nemen aan een stapeltraject in ieder geval (onder meer) de mate van onzekerheid over de datum van invrijheidsstelling. De BC is van oordeel dat bij invulling van het begrip 'datum invrijheidsstelling' niet alleen rekening behoeft te worden gehouden met strafrechtelijke vrijheidsbeneming. De sefu mocht aannemelijk achten dat de verzekerde bewaring in het kader van de Fw zal herleven na klagers ontslag uit detentie. Daarom is de datum van invrijheidsstelling nog zo onzeker dat dit in de weg staat aan plaatsing in een stapeltraject. (BC 07/2509/GB, 27 november 2007)

Strafrestant stond ten tijde van beslissing nog onvoldoende vast

Vastgesteld kan worden dat het strafrestant van klager ten tijde van het nemen van de bestreden beslissing nog niet voldoende vaststond. Op dat moment was de beslissing van de sefu daarom juist en moet het beroep ongegrond worden verklaard. Nu klagers openstaande strafzaak is behandeld door de politierechter en, bij navraag door de BC, heeft geleid tot

een schuldigverklaring zonder oplegging van straf of maatregel, tegen welke uitspraak geen hoger beroep is ingesteld, staat thans voldoende vast dat het strafrestant van klager thans minder dan de maximale zes maanden is. De BC gaat ervan uit dat de sefu op zo kort mogelijke termijn opnieuw op het verzoek van klager zal beslissen. (BC 07/2519/GB, 3 december 2007)

Plaatsing in een open regime doet afbreuk aan druk om aan betalingsverplichting te voldoen

De sefu heeft - zo verstaat de BC - willen aangeven dat plaatsing in een meer open regime afbreuk doet aan de druk die klager moet ervaren om aan zijn betalingsverplichting te voldoen. Gelet hierop is de BC van oordeel dat de beslissing van de sefu bij afweging van alle in aanmerking komende belangen, niet als onredelijk of onbillijk kan worden aangemerkt. De omstandigheid dat bij klager - bij gelegenheid van het opstellen van de TR-rapportage - mogelijk de verwachting is ontstaan dat hij in aanmerking zou kunnen komen voor plaatsing in een b.b.i., maakt dit oordeel niet anders, nu de uiteindelijke plaatsingsbeslissing een exclusieve bevoegdheid van de sefu is. (BC 07/2550/GB, 7 december 2007)

Beslissing tot overplaatsing berust op zelfde gronden als het beroep dat gegrond is verklaard tegen afzondering; beroep tegen overplaatsing eveneens gegrond

Klager is in de gevangenis afgezonderd geweest in afwachting van overplaatsing. Tegen de beslissing tot afzondering heeft klager beklag ingesteld. In beroep heeft de BC bij beslissing van 22 november 2007 dit beklag alsnog gegrond verklaard. De beslissing tot overplaatsing berust op dezelfde gronden als voornoemde beslissing tot afzondering, namelijk betrokkenheid bij handel in contrabande en bij afpersing. Concrete, verifieerbare, nieuwe gegevens zijn niet toegevoegd. Het beroep tegen de ongegrondverklaring van klagers bezwaar moet daarom gegrond verklaard worden. De BC kent klager een tegemoetkoming van €450,- toe. (BC 07/0090/GB, 12 december 2007)

Onvoldoende duidelijk of versoepeld EBI-regime ruimte biedt voor revalidatie; i.c. beroep tegen verlenging EBI-regime gegrond

In de uitspraak van de BC 07/1363/GB van 31 augustus 2007 heeft de BC overwogen dat de toepassing van het EBI-regime geen beperking van het herstel van de gezondheidstoestand van klager dient te betekenen. Gelet op met name het advies van de inrichtingspsycholoog, is de BC van oordeel dat onvoldoende duidelijk is of het - al in verband met klagers gezondheidstoestand versoepelde - EBI-regime aan klager voldoende ruimte biedt voor revalidatie. Zij stelt vast dat inmiddels de EBI-adviescommissie is gevraagd om de beslissing tot voortzetting van klagers EBI-regime te heroverwegen. In dit licht bezien is de BC van oordeel dat de bestreden beslissing niet in stand kan blijven. (BC 07/2962/GB, 20 december 2007)

Het enkele bestaan van een verstoorde werkrelatie kan voldoende motivering opleveren voor overplaatsing; maar is i.c. niet het geval

Indien het belang van een ongestoorde tenuitvoerlegging van een vrijheidsstraf en de orde en rust in de inrichting daarmee gediend zijn, kan de sefu besluiten tot overplaatsing van een gedetineerde. De aanleiding voor overplaatsing kan zijn gelegen in een verstoring van de werkrelatie tussen gedetineerde en personeel. Het enkele bestaan daarvan kan een voldoende onderbouwing opleveren voor de beslissing tot overplaatsing indien het verschaffen van concrete gegevens over die relatie op ernstige bezwaren stuit. De beslissing van de sefu, waarin enkel wordt gewezen op het bestaan van een verstoorde werkrelatie, bevat een dergelijke motivering niet. (BC 07/2747/GB, 28 januari 2008)

Plaatsing tbs-passant in gevangenis i.c. gerechtvaardigd vanwege de mogelijkheid daar de vereiste preklinische behandeling te bieden

In artikel 9, tweede lid aanhef en onder f, Pbw, is bepaald dat hvb's bestemd zijn voor de opnemings- en ter beschikking gestelden ten aanzien van wie een bevel tot verpleging van overheidswege als bedoeld in de artikelen 37b of 38c Sr is gegeven, voor zolang opname in de voor hen bestemde plaats niet mogelijk is. Uit de memorie van toelichting (*Kamerstukken II 1994/95, 24 263, nr. 3*) volgt dat het hvb een vangnetfunctie heeft en bestemd is voor allen die rechtens van hun vrijheid zijn beroofd en voor wie geen andere plek beschikbaar is. Klager die onherroepelijk is veroordeeld tot tbs met dwangverpleging, is als passant in een gevangenis in afwachting van plaatsing in een tbs-kliniek rechtmatig van zijn vrijheid beroofd. Weliswaar zijn hvb's voor de opvang van tbs-passanten, maar nu de preklinische behandeling van klager alleen in de gevangenis kan plaatsvinden, is de plaatsing van klager daar gerechtvaardigd te achten. (BC 07/3028/GB, 28 januari 2008)

Sefu onvoldoende rekening gehouden met bezoekbelang klager; beroep gegrond

De BC stelt dat in de motivering van de bestreden beslissing onvoldoende blijkt in hoeverre met de specifieke persoonlijke belangen van klager in verband met het contact met zijn kinderen is rekening gehouden. Klager voert o.a. aan door te willen

gaan met Ouder-Kind-detentie programma in De IJssel. De enkele motivering van de sefu dat hier sprake is van een 'intern project' is onvoldoende motivering van de beslissing. (BC 07/3251/GB, 14 februari 2008)

Negatieve adviezen openbaar ministerie, politie en inrichting onderbouwen beslissing tot niet overplaatsing naar b.b.i. onvoldoende; beroep gegrond

De bestreden beslissing is in hoofdzaak gebaseerd op de negatieve adviezen van het openbaar ministerie en de politie. Ook de inrichting heeft ten aanzien van de detentiefasering (impliciet) negatief geadviseerd. Daarbij heeft de inrichting zich laten leiden door de genoemd negatieve adviezen. Aan het feit dat in hoger beroep 'mogelijk een veel hogere straf zal worden geëist' (de motivering van het openbaar ministerie) kan, zeker nu niet wordt verwezen naar de in eerste aanleg geëiste straf, niet de conclusie worden verbonden dat om die reden plaatsing in een b.b.i. niet aan de orde kan zijn. De stellingen van de politie zijn niet nader onderbouwd. Waar klager, blijkens de inrichtingsrapportage en de reactie van de sefu op het beroepsschrift, gedragsmatig geen problemen geeft en geschikt lijkt voor plaatsing in een b.b.i., kan de bestreden beslissing, gelet op de daaraan gegevens motivering, niet in stand blijven. (BC 07/3323/GB, 19 februari 2008)

B. Pieters

3. Andere rechtspraak

Een gedetineerde die last ondervindt van clusterhoofdpijn moet zuurstof gebruiken. Er bestaat verschil van inzicht met de inrichting over de mogelijkheden dit tijdens de nachtdienst ter beschikking te krijgen. De voorzieningenrechter acht het gelet op de ook ambtshalve bekende praktijk van de nachtdienst niet onaannemelijk dat de gedetineerde dan niet binnen de vereiste tijd zuurstof krijgt. Daarom wordt de eis om zuurstof op cel te mogen hebben toegewezen (Rb. Groningen 16 november 2007, KG ZA 07-345).

In een beslissing tot verlenging van de tbs overwoog de rechtbank over de richting waarin de behandeling zou moeten gaan. De behandeling gericht op functioneren in de samenleving zou moeten worden hervat. In een kort geding-vonnissen over het buiten behandeling stellen van een longstay-verzoek van de inrichting overweegt de rechtbank dat de Staat aan een rechtsoverweging als hiervoor genoemd niet is gehouden en dat de veroordeelde er dus geen rechten aan kan ontleen (Rb. Amsterdam 18 oktober 2007, KG ZA 07-1765).

Een bevestiging van HR 16 oktober 1992 (NJ 1993, 50), waarin is uitgemaakt dat de in artikel 15 lid 5 Sr opgenomen cumulatierегeling niet van toepassing is op vrijheidsstraffen die in de vorm van voorlopige hechtenis zijn ondergaan, is te vinden in Rb. 's-Gravenhage 28 december 2007, KG 07/1425.

In kort geding is de eis aan de orde om een aantal weken strafonderbreking te krijgen i.v.m. de bevalling van de vriendin van de veroordeelde. De voorzieningenrechter acht zich bevoegd om van de vordering kennis te nemen. Daarbij is er geen aandacht voor de RSJ-rechtsgang. Gelet op het beleid bij bevallingen (een beperkt aantal dagen strafonderbreking) en de onbetrouwbaarheid van de verschaftе gegevens wordt de eis afgewezen (Rb. Zwolle-Lelystad 19 december 2007, KG ZA 07-564, LJV BC2235).

De EHRM-uitspraken in de zaken *Brand* en *Morsink* over de passantenproblematiek bij de tbs werken door in de Nederlandse rechtspraak. In een arrest van 21 december 2007 heeft de Hoge Raad beslist dat het uitstel in het doen opnemen van een tbs-gestelde in een tbs-kliniek na vier maanden na het beging van de tbs onrechtmatig wordt (LJV BB5074). Plaatsingsproblemen doen zich niet alleen bij de tbs voor. Zie voor de problematiek bij jeugdinstellingen Rb. 's-Gravenhage 7 december 2007, KG 07/1365, LJV BB9718.

Een veroordeelde dient een aantal schadevergoedingsmaatregelen en betalingsverplichtingen wegens ontneming van wederrechtelijk verkregen voordeel te voldoen. Zijn situatie is penibel. Via familie heeft hij een fors bedrag kunnen betalen en stelt vervolgens een betalingsregeling voor waarmee het CJIB niet akkoord gaat. De vordering dat hechtenis achterwege wordt gelaten wordt afgewezen. De stelling dat vrijheidsbeneming straf wordt i.p.v. een drukmiddel om te betalen, wordt gepasseerd, mede gelet op HR 20 juni 2000, NJ 2000, 634 (Rb. 's-Gravenhage 21 november 2007, KG 07/1216, LJV BB8569). Voor de fijnproevers in dezen mag verwezen worden naar Rb. Amsterdam 22 november 2007, KG ZA 07-1909, waarin het gaat over de gevolgen van het afschaffen van de vervangende hechtenis en de invoering van de lijfswang bij de ontnemingsmaatregel in 2003.

J.P. Balkema

Rubriek Forensische Psychiatrie en Psychologie

De longstay afdeling

De Raad voor Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming heeft in het begin van 2008 een advies uitgebracht over de ontwikkelingen met betrekking tot blijvend delictgevaarlijk geachte terbeschikkinggestelden, de zogenoemde longstay-patiënten. De aanleiding tot het uitbrengen van dit advies moge uit het navolgende duidelijk zijn. In 1999 werd de eerste

afdeling voor deze categorie terbeschikkinggestelden in gebruik genomen op het terrein van Forensisch Psychiatrisch Centrum Veldzicht in Balkbrug, als een aparte differentiatie binnen de voorzieningen voor de tenuitvoerlegging van de maatregel TBS met dwangverpleging.

De regering had bepaald dat een terbeschikkinggestelde voor plaatsing in een longstay-voorziening in aanmerking kwam als er tweemaal zonder resultaat een poging tot reductie van het gevaar voor ernstige recidive was ondernomen in twee verschillende tbs-klinieken, elke behandelingsinspanning gedurende een periode van drie jaar. Daarmee week de regering af van het advies van de commissie voortdurend delictgevaarlijke terbeschikkinggestelden, die als plaatsingscriterium twee behandelingspogingen van elk vier jaar had geformuleerd.

Inmiddels zijn de criteria voor plaatsing in een longstay-afdeling verruimd. Ook een eerder tbs-vonnis kon bij de besluitvorming worden betrokken, evenals langdurige onvrijwillige opnames in een algemeen psychiatrisch ziekenhuis. In het laatste geval betreft het patiënten die gedurende een dergelijke opname tot een delict kwamen waarvoor hen tbs werd opgelegd.

Het aantal terbeschikkinggestelden met een longstay-indicatie is inmiddels gestegen tot boven de 150 en de verwachting is dat dit aantal verder zal toenemen. Ook op andere plaatsen in Nederland zijn er nieuwe longstay-afdelingen geopend. De Raad is zeer bezorgd hierover, nadat ook de tijdelijke parlementaire onderzoekscommissie tbs zich in dezelfde zin hierover had uitgesproken:

'De Raad concludeert dat het longstaybeleid op een kruispunt van wegen staat. Aan de oorspronkelijke beleidsdoelstelling wordt in kwantitatieve noch in kwalitatieve zin beantwoord. De Raad acht de algemene situatie met betrekking tot de longstay dermate zorgelijk, dat niet kan worden volstaan met het handhaven van de status-quo in beleid en wetgeving. Tegelijkertijd blijkt de materie zo ingewikkeld dat eenvoudige oplossingen zonder nadelen niet voorhanden zijn. De Raad wil met het schetsen van twee denkrichtingen de discussie over het vormgeven van nieuw beleid stimuleren, opdat doordachte beslissingen kunnen worden genomen. Het is van het grootste belang dat aanpassingen in het tbs-stelsel en behandelinhoudelijke ontwikkeling met elkaar sporen.'

1. De eerste denkrichting betreft het versterken van procedures. Hierbij wordt genoemd het in de wet vastleggen van de longstay als een bijzondere wijze van de tenuitvoerlegging. Immers, een centraal uitgangspunt uit de Beginselenwet Verpleging Terbeschikkinggestelden is in het geding: de opdracht tot resocialisatie. In deze gedachtegang past ook een bezinning over de plaatsingsbeslissing teneinde een grotere rechtsbescherming aan de terbeschikkinggestelden te bieden. Hiervoor zijn verschillende modaliteiten denkbaar: de beslissing wordt genomen door een rechtcollege (bijvoorbeeld de penitentiaire kamer van het Gerechtshof Arnhem), het recent benoemde Verlofadviescollege krijgt deze opdracht als een toegevoegde taak of de plaatsingsbeslissing blijft bij de minister maar met een volle rechterlijke toets (de Beroepscommissie van de RSJ). De procedure voor terugplaatsing vanuit de longstay naar een reguliere tbs-plaats moet eenvoudiger.

2. Een andere mogelijke beleidswijziging is het opheffen van de longstay als formele externe differentiatie. De longstay in haar huidige vorm heeft geleid tot eigen procedures en een eigen beleidskader. Plaatsing door de minister vervalt en de longstay gaat deel uitmaken van de al aanwezige differentiaties in de tenuitvoerlegging die vallen onder één 'tbs-koepel'. In maart 2008 organiseerde de RSJ een congres over dit thema onder de naam 'De Jaren Tellen'. Hoewel de meningen van de aanwezigen over de twee denkrichtingen uiteenliepen, was er eensgezindheid over het uitgangspunt dat ingrijpen in de huidige longstay ontwikkelingen noodzakelijk is. (Zie voor een uitvoerige beschouwing over de longstay (van der Wolf & van Marle, 2007).

Forensisch psychiatrische patiënten met psychotische kwetsbaarheid

Op verzoek van het Expertise Centrum Forensische Psychiatrie (EFP) verrichtte de psycholoog-onderzoeker J. Harte (VU) een literatuurstudie naar de effectiviteit van behandelinterventies voor forensische psychiatrische patiënten met een psychotische kwetsbaarheid. De resultaten van deze studie werden gepubliceerd als deel 10 in de reeks Actuele Kennis van het EFP.

Bruikbare publicaties over dit onderwerp bleken schaars. Alleen studies met een onderzoeksdesign waarbinnen een vergelijking mogelijk is tussen uitkomstvariabelen werden geselecteerd. Slechts acht studies voldeden aan deze inclusiecriteria, waarvan vijf betrekking hadden op opgenomen patiënten en drie patiënten met een toezichtsprogramma in de forensisch psychiatrische ambulante behandeling.

De resultaten van deze studie leiden tot de volgende aanbevelingen: behandelprogramma's dienen vergezeld te gaan met empirisch onderzoek, waaraan zoveel mogelijk forensisch psychiatrische instellingen participeren om zoveel mogelijk gegevens te verzamelen. Daarbij is het noodzakelijk dat er eenduidige afspraken gemaakt worden over de inhoud van de interventies, behandelbeleid, instrumentarium en registratiesystemen.

Opnieuw verscheen bij Wolf Legal Publishers een omvangrijke bundel (458 pagina's) over de forensische psychiatrie onder redactie van T.I. Oei, ditmaal samen met L.H.W.M Kaiser: *Forensische psychiatrie onderweg*. En wederom betreft de inhoud een zeer gevarieerd aantal - deels futurologische - onderwerpen, waarvan sommige de toekomst tot in 2018 betreffen. Kortom, voor elk wat wils.

Literatuur

Harte, J., *De effectiviteit van behandelinterventies voor forensische patiënten met een psychotische kwetsbaarheid: een literatuurstudie*, Utrecht: Expertisecentrum Forensische Psychiatrie 2008 (Actuele Kennis nr. 10).

Hildebrand, M., et al, *Onttrekkingen en recidives tijdens verlof gedurende de tbs-behandeling nader bekeken*, Utrecht: Expertisecentrum Forensische Psychiatrie 2008 (Actuele Kennis nr. 8).

Oei, T.I., & L.H.W.M Kaiser, *Forensische psychiatrie onderweg*, In de spiegel kijken naar het verleden en koersen naar de toekomst. Nijmegen: Wolf Legal Publishers 2008.

Wolf, M.J.F. van der, & H.J.C. van Marle, 'De grenzen van de tbs als instrument van rechtshandhaving; in de longstay overschreden?', in: J.R. Blad (red.), *Strafrechtelijke rechtshandhaving. Aspecten en actoren voor het academisch onderwijs belicht*. Den Haag: Boom Juridische uitgevers 2007, p. 307-342.

B.C.M. Raes & F. Koenraad